

ТЕХНОЛОГІЧНИМ ПАРКАМ УКРАЇНИ – 5 РОКІВ

25 березня 2005 року вступив в дію закон "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" та деяких інших законодавчих актів України", яким скасовано пільговий режим функціонування технопарків в Україні – єдиного реально чинного механізму інноваційної діяльності. Отже, сьогодні необхідно, перш за все, підвести підсумки п'ятирічної роботи технопарків та, що найважливіше, запровадити нові механізми державної підтримки інноваційного розвитку економіки України.

Журнал "Наука та інновації" приділяє цій темі належну увагу. В першому числі журналу "Наука та інновації" була представлена нормативно-правова база діяльності технологічних парків, яка з врахуванням сьогоденних реалій, потребує змін, а саме йдеться про підготовку нового Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків".

Нижче ми подаємо інформацію, підготовлену в Національній академії наук України та Міністерстві освіти і науки України, що до діяльності технологічних парків.

Про стан діяльності технологічних парків, створених на базі установ НАН України

1. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ

Рішення про створення і функціонування в Україні технологічних парків було прийнято за ініціативою Національної академії наук України і стало важливим кроком у збереженні та відновленні науково-промислового потенціалу країни, забезпеченні науково-технічного розвитку та переходу до технологій більш високого рівня.

На сьогоднішній день в Україні зареєстровано вісім технопарків, чотири з яких працюють на базі науково-дослідних інститутів Національної академії наук України.

Кожен з технологічних парків України має свою специфіку та спрямованість діяльності. Відповідно до такої специфіки технологічні парки розробили власні пріоритетні напрями наукової діяльності, які погоджувалися з Національною академією наук України і затверджувалися Комісією Кабінету

Міністрів України з організації діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів.

Держава не фінансує ці структури, але звільняє від необхідності платити податок на прибуток і ПДВ за умови, що ці кошти направлятимуться на наукову чи науково-технічну діяльність. По суті технологічні парки є нині єдиним реально чинним в Україні інноваційним механізмом. При цьому вирішуються не тільки питання забезпечення потреб внутрішнього товарного ринку України, тобто знижується її залежність від імпорту, але і постійно нарощуються обсяги виробництва високотехнологічної, конкурентоздатної продукції. В процесі виконання інноваційних проектів створюються виробництва нової (інноваційної) продукції, яка має попит як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, а також збільшується чисельність робочих місць.

2. ТЕХНОПАРКИ НАН УКРАЇНИ

Перші три технопарки, які були створені в 1999–2000 рр. на базі інститутів фізики напівпровідників ім. В. Є. Лашкарьова, електрозварювання ім. Є. О. Патона та монокристалів НАН України, започаткували в Україні перехід до інноваційної моделі зростання національної економіки.

Сьогодні на базі науково-дослідних інститутів Національної академії наук України успішно діють чотири технологічні парки: "Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка і сенсорна техніка", "Інститут електрозварювання ім. Є. О. Патона", "Інститут технічної теплофізики" в Києві, а також технопарк "Інститут монокристалів" у Харкові.

Досвід практичної роботи технопарків НАН України довів правильність і перспективність обраної країною інноваційної стратегії.

Так в рамках виконання інноваційних та інвестиційних проектів технологічних парків за 2000–2004 рр. маємо:

- обсяг випуску інноваційної продукції лише трьох технопарків, що засновані на базі інститутів НАН України склав 3,8 млрд грн.;
- експорт продукції склав 581,6 млн грн.;
- сплачено до бюджету 250,7 млн грн.;
- отримано пільг на суму 381,6 млн грн.;
- створено нових робочих місць 2122.

Аналіз п'ятирічної діяльності технопарків показує високу результативність виконання інноваційних проектів. Наприклад, обсяг реалізації інноваційної продукції щорічно зростає на 50–100 %. Така ж тенденція характерна і для коштів, що перераховуються до бюджету та державних цільових фондів від діяльності технопарків: в порівнянні з 2002 роком наповнення бюджету за рахунок цих коштів збільшилось більш ніж у 10 разів.

Кошти спецрахунків технопарків та їх учасників були використані в основному на науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки, модернізацію технологічного обладнання, створення спеціалізованих науково-дослідних лабораторій, підготовку виробництва, розвиток власної науково-дослідної експериментальної бази.

Завдяки спеціальному режиму діяльності учасниками технопарку у 2004 році реалізовано інноваційної продукції на 768,5 млн грн. На внутрішньому ринку цей показник складає – 646 млн грн., експорт – 122,5 млн грн.

Зі спеціального рахунку профінансовані науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи на суму 123,9 млн грн. Одержавши завдяки спеціальному режиму діяльності можливість розробляти та освоювати виробництво нової високотехнологічної продукції, учасники технопарку створили 318 нових робочих місць.

3. ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВЧОЇ БАЗИ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕХНОПАРКІВ

Нормативно-правова база діяльності технопарків розроблялась у період з 1999 по 2002 рр. Запропонована у цей час модель технопарку, була затверджена Законом України "Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків" від 17 липня 1999 року, забезпечила економічну зацікавленість підприємств та організацій в результатах інноваційної діяльності і виявилася настільки ефективною, що незважаючи на різні економічні негаразди, зберігала донедавна дієздатність.

Питання нормативно-правової бази діяльності технопарків регулярно обговорювалися в різних офіційних інстанціях і, як результат – постійно вносилися зміни до нормативно-правових актів, які регулюють їх діяльність.

В першу чергу це стосується пропозицій, які призупиняють, або скасовують дію норм Закону України "Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків"

Цей закон від початку гарантував незмінність протягом терміну його дії умов надання технопаркам податкових, митних та інших пільг. Орієнтуючись на гарантії стабільності, технопарки та їх учасники розробили відповідні бізнес-плани, які стали основою їх діяльності протягом п'яти років у відповідності до зареєстрованих державою проектів.

Нагадаємо, що для інноваційних проектів, які виконуються в технопарках, передбачено спеціальний правовий режим оподаткування і митного регулювання, що слід розглядати не як пільги (пільги – це коли не платять податок), а як один з видів непрямої підтримки інноваційного розвитку національної економіки. Впродовж терміна дії проекту (не більше 5 років) податок на прибуток та ПДВ не перераховується до бюджету, а зараховується у пропорції 25 : 75 на спецрахунки технопарку та конкретного виконавця проекту. Витрачання цих коштів допускається виключно на наукову та науково-технічну діяльність в рамках проекту.

Між тим, уже в 2004 році положення зазначеного закону були фактично змінені Законом України "Про Державний бюджет України на 2004 р.", що призвело до порушення збалансованих планів виконання проектів, зокрема в частині суттєвого збільшення видатків підприємств, пов'язаних зі сплатою ввізного мита та ПДВ при митному оформленні сировини, дозвіл на пільговий імпорт яких був наданий при державній реєстрації проектів.

На думку Національної академії наук України якщо не повернутися до норм цього За-

кону, які існували до 1 січня 2004 року, то це неминуче призведе до унеможливлення досягнення технопарками запланованих інноваційних результатів, а у гіршому випадку, навіть до банкрутства деяких учасників інноваційної діяльності, скороченню робочих місць, зменшенню податкових надходжень до державного бюджету.

Як приклад можливих здобутків та втрат можна привести результати роботи Технологічного парку "ІЕЗ ім. Є.О. Патона" за 2000–2004 рр.:

- перераховано до держбюджету та в позабюджетні фонди – 152, 2 млн грн.;
- загальна сума пільг – 131,4 млн грн.;
- обсяг реалізації інноваційної продукції у 2004 році склав близько 1,0 млрд грн.
- податкові надходження від продажу продукції починаючи з 2006 р. складуть більше 150,0 млн грн. за рік.

При цьому держава не витратила на реалізацію інноваційних та інвестиційних проектів зазначеного технопарку жодної копійки бюджетних коштів.

На виконання вимог чинного законодавства під керівництвом постійно діючої комісії Кабінету Міністрів України (Комісія з організації діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів) систематично здійснюється контроль з боку Державної податкової адміністрації (ДПА), Державної митної служби (ДМС) і Міністерства освіти і науки (МОН) України (щорічні заплановані моніторинги ходу виконання проектів). На думку Національної академії наук України така система контролю продемонструвала свою ефективність та дієвість про що свідчить, зокрема, скасування державної реєстрації та позбавлення права на пільги більш, ніж 20 проектів технопарків.

4. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПАРКІВ

Враховуючи міжнародний та вітчизняний досвід роботи технопарків, Національна академія наук України вважає, що вони є ефективним механізмом росту інноваційної складової економіки держави. З метою удосконалення роботи технопарків необхідно переглянути склад і порядок роботи Комісії з організації діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів з метою:

- подальшого удосконалення механізму діяльності технопарків, забезпечення прозорості їх роботи;
- підсилення контролю та вдосконалення методики моніторингу за діяльністю технопарків з боку уповноважених структур;
- вжиття заходів до скорочення термінів розгляду та реєстрації інноваційних та інвестиційних проектів;
- удосконалення форм участі технопарків у прискоренні інноваційного циклу "наука-технологія-виробництво-споживання";
- узагальнення досвіду функціонування технопарків.

*За матеріалами
Національної академії наук України*